

Binnen de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap hebben enkele fracties de behoefte om vragen en opmerkingen voor te leggen over de brief van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 25 februari 2022 inzake de beleidsreactie op het tweede rapport monitoring wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht mbo (Kamerstuk 31 524, nr. 404).

De voorzitter van de commissie,
Michon-Derkzen

Adjunct-griffier van de commissie,
Arends

Inhoud

I Vragen en opmerkingen uit de fracties

- Inbreng van de leden van de VVD-fractie
- Inbreng van de leden van de D66-fractie
- Inbreng van de leden van de CDA-fractie
- Inbreng van de leden van de SP-fractie
- Inbreng van de leden van de PvdA-fractie
- Inbreng van de leden van de GroenLinks-fractie
- Inbreng van de leden van de SGP-fractie

II Reactie van Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

I Vragen en opmerkingen uit de fracties

Inbreng van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de beleidsreactie op het tweede rapport monitoring wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht mbo en hebben hierover nog enkele vragen.

Het bindend studieadvies (BSA)

De leden van de VVD-fractie lezen in de beleidsreactie dat de verschillende mbo¹-scholen anders omgaan met een negatief BSA. Deelt de Minister de mening dat het onwenselijk is dat de scholen allemaal een andere manier van werken hanteren? De leden zien graag dat er met instellingen afspraken worden gemaakt om de manier van werken gelijk te trekken ter bevordering van kansgelijkheid, zonder uit het oog te verliezen dat er ruimte moet zijn voor maatwerk.

Verder lezen de leden dat 10% van de studenten aangeeft geen voortgangsgesprek te hebben gehad en dat bij een negatief BSA niet altijd de verplichte schriftelijke waarschuwing gegeven is (20%). De leden vragen of de Minister het met hen eens is dat er altijd een gesprek met de studenten over de studievoortgang en het BSA zou moeten worden gevoerd. En daaropvolgend, is de Minister het met hen eens dat er altijd een schriftelijke waarschuwing moet worden gegeven over het BSA en dat scholen strikter de verplichte nazorg moeten handhaven? De voornoemde leden horen graag hoe de Minister zijn rol hierin ziet.

Numerus fixus opleidingen

De leden van de VVD-fractie vernemen dat het aantal opleidingen met een numerus fixus is gedaald, maar dat deze in techniekgerichte opleidingen is toegenomen. Zij vragen ten eerste hoe het komt dat het aantal opleidingen met een numerus fixus is gedaald. Er is te lezen dat het aantal NF²-opleidingen is gegaan van 684 naar 603, waarbij wordt aangegeven dat dit komt door toename in de werkgelegenheid. De leden vragen op basis van welke informatie en kennis wordt bepaald dat er meer werkgelegenheid is. In hoeverre wordt er gekeken naar de indicatoren van de SBB³ of wordt deze constatering ook in overleg met het regionale sectorspecifieke bedrijfsleven gedaan? Zij vragen wie het arbeidsperspectief controleert en of het hierbij gaat om kort, midden of lang arbeidsperspectief.

Verder zouden de leden graag horen waarom de numerus fixus in technische opleidingen omhoog is gegaan. Er valt onder andere te lezen dat dit komt door een tekort aan stageplekken, maar deelt de Minister de

¹ mbo: middelbaar beroepsonderwijs

² NF: numerus fixus

³ SBB: Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven

mening dat dit tekort juist komt door een tekort aan personeel in deze sector? Ziet de Minister hierin zijn rol en verantwoordelijkheid? Welke stappen gaat de Minister nemen om te zorgen dat het tekort aan stageplekken wordt opgelost, in samenwerking met het bedrijfsleven? De voornoemde leden zien namelijk al een tekort in de huidige situatie en vragen of de Minister het met hen eens is dat opleidingen die opleiden voor tekortsectoren geen numerus fixus meer mogen hebben.

Informatievoorziening

Onder dit kopje valt wederom te lezen dat de cijfers van misinformatie bij de studenten aangaande het BSA en het studiekeuzeadvies schrikbarend hoog zijn. De leden zouden nogmaals willen vragen of de Minister het met hen eens is dat er altijd een gesprek met de studenten over de studievoortgang en het BSA zou moeten worden gevoerd en dat er altijd een schriftelijke waarschuwing moet worden gegeven over het BSA.

Inbreng van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennisgenomen van het tweede rapport monitoring wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht mbo. Deze leden zijn van mening dat alle studenten gelijke kansen moeten hebben en daarmee recht hebben op goede begeleiding om hun studie tot een succes te brengen. Er wordt immers nog te vaak gefocust op wat iemand niet kan, in plaats van wat diegene wel kan. Het talent van een student dient het uitgangspunt te zijn, zodat iedereen die mee wil doen ook mee kan doen en het mbo toegankelijk is voor iedereen. Zij hebben daarom nog enkele kritische vragen en opmerkingen die zij aan de Minister willen voorleggen.

Gelijke kansen voor alle studenten

De leden van de D66-fractie zijn van mening dat mbo-studenten en afgestudeerden onmisbaar zijn voor onze samenleving. Bovendien zijn zij van mening dat alle studenten die aan een mbo-opleiding beginnen, ook alle nodige kansen moeten krijgen om te slagen. Zij constateren dat in het coalitieakkoord is afgesproken dat we zo snel mogelijk de voor- en nadelen van het bindend studieadvies evalueren en daarna een nieuwe afweging maken over het bindend gedeelte van het studieadvies. Deze leden zijn positief dat het BSA kritisch wordt geëvalueerd. Het bindende gedeelte van het studieadvies zorgt voor onnodige stress bij studenten en houdt geen rekening met laatbloeiers of unieke leerroutes. Zij zijn van mening dat een school alles op alles moet zetten om studiesucces te bewerkstelligen. Hierin is maatwerk essentieel. Wat zijn volgens de Minister de voor- en nadelen van het afschaffen van het BSA? Denkt hij dat het afschaffen van het BSA kan bijdragen aan het verhogen van het studentenwelzijn? Wanneer kunnen we de evaluatie van het BSA precies verwachten? Is dit voor het herfstreces, zo vragen de voornoemde leden.

Begeleiding

De leden van de D66-fractie constateren dat bij de uitvoering van het BSA tussen mbo-instellingen verschil te bemerken is, evenals tussen verschillende opleidingen. Hoe verklaart de Minister deze verschillen? Wat zijn de voornaamste verschillen? Deze leden lezen bovendien dat in te veel gevallen geen voortgangsgesprekken worden gevoerd met studenten, ondanks dat een negatief BSA wordt afgegeven. Deze leden vinden dit zeer kwalijk en hebben er vraagtekens bij of studenten in die gevallen voldoende zijn geholpen om hun opleiding tot een succes te brengen. Nog kwalijker vinden deze leden dat 43% van de studenten die een

negatief BSA hebben ontvangen aangeeft daarna niet begeleid te zijn. Kan de Minister hier een verklaring voor geven? Ook vragen zij of hij de mening deelt dat die begeleiding belangrijk is, gezien het veelal kwetsbare studenten zijn die op zoek moeten naar een andere opleiding. Hoe zorgt de Minister dat goede studiebegeleiding de norm wordt bij elke opleiding? Tot slot vragen zij of hij het met deze leden eens is dat alles op alles moet worden gezet om een student succesvol te laten zijn.

Inbreng van de leden van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de beleidsreactie op het tweede rapport monitoring wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht mbo. Naar aanleiding hiervan hebben zij nog enkele vragen.

Intake

De leden van de CDA-fractie vragen of de Minister kan aangeven om hoeveel studenten het gaat als er staat dat 4% van de studenten een negatief advies krijgt, waarvan een kwart toch start met de opleiding en 2,6% geweigerd wordt voor een opleiding. Tevens vernemen de leden in hoeverre de studenten die een negatief advies ontvingen en toch gestart zijn met de opleiding gevolgd worden. Zo ja, doorlopen zij even succesvol de studie als studenten met een positief advies, zo willen zij graag weten.

BSA

De leden van de CDA-fractie vernemen graag hoeveel opleidingen momenteel het BSA toepassen. Heeft de Minister een verklaring voor de 29% van de studenten die niet weten of ze een BSA hebben gehad? Kan de Minister aangeven in hoeverre de opleidingen die een eigen manier van werken hanteren zich op een (beperkt) aantal mbo-instellingen begeven of dat dit op alle mbo-instellingen voorkomt? Is de Minister bereid om bij de evaluatie van het BSA in het mbo ook het idee van het aangepaste BSA in het hoger onderwijs mee te nemen?

Wat staat er in de WEB⁴ over het voeren van studievoortgangsgesprekken en verplichte nazorg en begeleiding in relatie tot het BSA? Hoe wordt hier toezicht op gehouden? Eveneens vragen zij of de Minister kan aangeven in hoeverre de opleidingen die nauwelijks gesprekken voeren zich op een (beperkt) aantal mbo-instellingen begeven of dat dit op alle mbo-instellingen voorkomt.

Numerus fixus opleidingen

De leden van de CDA-fractie vragen welke andere mogelijkheden er zijn naast loting of volgorde van aanmelden voor mbo-instellingen volgens de WEB. Wanneer zijn de afspraken met de MBO Raad gemaakt over dat openstelling van aanmelding voor NF-opleidingen die volgorde van aanmelding hanteren 100% transparant moet zijn? Tot slot vragen zij wat de resultaten zijn uit de jaarlijkse evaluatie.

Inbreng van de leden van de SP-fractie

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van de beleidsreactie op het tweede rapport monitoring wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht mbo. Zij hebben hierover nog enkele vragen en opmerkingen.

⁴ WEB: Wet Educatie Beroepsonderwijs

Uit de monitor blijkt dat er verschillen bestaan tussen mbo-instellingen bij de uitvoering van het BSA. In de beleidsreactie lezen de leden niet direct dat de Minister dit zorgelijk vindt, dus vragen zij wat de Minister hiervan vindt en of hij bereid is om in het gesprek met JOB⁵ en de MBO Raad de verschillen in uitvoering van het BSA tussen instellingen mee te nemen. De leden vinden een bindend studieadvies in het mbo onwenselijk en zouden het liefst zien dat dit wordt afgeschaft. Desalniettemin zouden de leden graag zien dat het BSA op iedere mbo-school op dezelfde wijze wordt uitgevoerd. Zij vragen hoe de Minister dit gaat regelen. De voornoemde leden zijn van mening dat een numerus fixus enkel gerechtvaardigd is in het geval een opleiding veel meer aanmeldingen krijgt dan er plaatsen zijn. Met name bij opleidingen voor tekortsectoren is het niet uit te leggen dat er een numerus fixus wordt gehanteerd. Graag zouden de leden een overzicht krijgen van opleidingen waar een numerus fixus wordt gehanteerd en wat de overweging hiervoor is.

Inbreng van de leden van de PvdA-fractie

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de onderhavige brief. Zij constateren dat voor heel veel kinderen de overgang van het vmbo⁶ naar het mbo soepel verloopt. Maar voor nog te veel kinderen, met name van vmbo-basis en -kader, is de overgang naar het mbo lastig. Zij lopen het risico op uitvallen. Als kinderen uitvallen, dan verlaten zij zonder startkwalificatie het onderwijs. Dat is ongewenst. Daarom vinden de voornoemde leden dat het mbo en het vmbo gezamenlijk verantwoordelijkheid moeten dragen voor een soepele overgang tussen beide soorten onderwijs. Deze leden waardeerden daarom ook vooral in de Wet vroegtijdige aanmelddatum voor en toelatingsrecht tot het mbo, die per 1 augustus 2017 in werking trad, dat de toelating van een jongere tot het mbo hiermee werd onttrokken aan de willekeur van het bevoegd gezag en werd vervangen door een toelatingsrecht. Deelt de Minister deze appreciatie? Kan hij dan ook toelichten hoe hij denkt over de wenselijkheid van een dergelijk toelatingsrecht in het funderend onderwijs? Ook vragen zij of hij een consistente visie in dezen wenselijk acht.

Het coalitieakkoord stelt stimulering van het aanbod van arbeidsmarkt-relevante beroepsopleidingen in techniekhavo en kleinschalig vakonderwijs en behoud van een zo groot mogelijk aanbod van mbo-opleidingen dichtbij huis in het vooruitzicht. Tegelijkertijd belooft het coalitieakkoord de kansen te versterken door drempels weg te nemen en doorstroom te stimuleren. Verwacht de Minister dat deze elementen consequenties zullen hebben voor de manier waarop het toelatingsrecht tot het mbo gestalte moet krijgen?

JOB concludeert uit het evaluatieonderzoek van KBA dat er in de wet op een aantal punten verbetering noodzakelijk is om ervoor te zorgen dat het daarmee beoogde doel, namelijk het versterken van de positie van de mbo-student, daadwerkelijk wordt bereikt. Zo blijkt dat de communicatie over de wet in de richting van studenten nog vaak tekortschiet. De voornoemde leden vragen wat de Minister wil ondernemen teneinde studenten beter te (laten) informeren over elementen zoals het studiekeuzeadvies, de uiterlijke aanmelddatum van het toelatingsrecht, het bindende studieadvies en de consequenties van zo'n advies. Ook concludeert de JOB uit het KBA-onderzoek dat het bindende studieadvies in de praktijk niet zo wordt uitgevoerd als in theorie is bedoeld. JOB wijst erop dat hierbij niet alleen wordt gelet op de studievoortgang, maar dat ook elementen als studiehouding, gedrag en motivatie worden meegenomen. Onderkent de Minister ook het gevaar

⁵ JOB: Jongeren Organisatie Beroepsonderwijs

⁶ vmbo: voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs

dat het bindende studieadvies hiermee een te subjectieve invulling krijgt en mbo-studenten zich moeilijk kunnen verweren tegen een negatief bindend studieadvies? De leden van de PvdA-fractie vragen wat de Minister wil doen om te waarborgen dat scholen de randvoorwaarden en procedurele processen voortaan goed opvolgen. Hoe wil de Minister optreden tegen na het eerste jaar afgegeven negatieve bindende studieadviezen die niet schriftelijk worden medegedeeld, die worden afgegeven zonder waarschuwing vooraf en waarbij geen nazorg bij wordt geboden? Ten slotte vragen zij hoe hij oordeelt over het standpunt van JOB dat er zou moeten worden gekozen voor een studieadvies zonder bindende gevolgen met uitschrijving als consequentie.

Inbreng van de leden van de GroenLinks-fractie

De leden van de GroenLinks-fractie hebben met bijzondere belangstelling kennisgenomen van de evaluatie en monitoring wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht mbo. Deze leden vinden de toegankelijkheid van het mbo zeer belangrijk. Derhalve hebben deze leden enkele vragen.

Bindend studieadvies (BSA)

De leden van de GroenLinks-fractie zijn teleurgesteld over de handhaving van het BSA-instrument ondanks meerdere oproepen van de studenten-vakbonden en diversie moties om dit instrument af te schaffen. Deze leden lezen dat volgens de monitor de werkwijze rondom het BSA in het tweede uitvoeringsjaar redelijk ingeburgerd is bij de opleidingen. Hoe valt dat te rijmen met het feit dat bijna in de helft van de gevallen studenten na een negatief BSA niet begeleid zijn of geen nazorg hebben ontvangen? Aangezien de nazorg en de begeleiding verplicht onderdeel zijn bij het afgeven van het BSA, vinden deze leden het onterecht dat een negatief BSA, een zware maatregel, zonder dit onderdeel afgegeven kan worden. Is de Minister dat eens met deze leden? Zo nee, waarom niet? Kan de Minister uitleggen hoe deze werkwijze, zonder nazorg en begeleiding naar een passende opleiding, anders is dan studenten de deur wijzen?

Tevens blijkt uit de monitor dat bij een negatief BSA niet altijd de verplichte schriftelijke waarschuwing gegeven is. In hoeverre is het afgegeven BSA nog geldig, als de onderwijsinstelling haar verplichte deel bij het afgeven van een negatief BSA niet heeft uitgevoerd? Zou een mbo-student die een negatief BSA heeft gekregen zonder een schriftelijke waarschuwing, dit besluit kunnen aanvechten bij de rechter? Is de Minister het met de leden eens dat een negatief BSA zonder een schriftelijke waarschuwing een ongeldig BSA is? Zo nee, waarom niet?

Ook de resultaten van de studentenenquête vinden de voornoemde leden zorgelijk. 40% van de studenten geeft aan maar een enkel studievoortgangsgesprek te hebben gehad en 10% geeft aan geen gesprek te hebben gehad. Hoe kan de Minister instellingen stimuleren om wel vaker dit soort gesprekken te hebben met hun studenten? Kan de Minister aangeven waarom het sommige instellingen helemaal niet lukt om een voortgangsgesprek te voeren met de studenten? Komt dit door een ontoereikende bekostiging of een tekort aan docenten? Graag ontvangen zij een reactie hierop.

Numerus fixus opleidingen

De leden van de GroenLinks-fractie lezen dat het aantal numerus fixus-opleidingen in het studiejaar 2020–2021 gedaald is ten opzichte van het vorige studiejaar. Kan de Minister aangeven voor welke opleidingen op dit moment wel een numerus fixus wordt gehanteerd? Zitten hier

opleidingen tussen die zich richten op een van de tekortsectoren? Zo ja, welke opleidingen zijn dit? Voorts lezen deze leden dat er grotere verschillen zijn tussen mbo-instellingen in het aantal numerus fixus-opleidingen. Zij vragen of de Minister in kaart kan brengen waardoor deze verschillen ontstaan.

Aanmelding en inschrijving

Uit het onderzoek komt ook naar voren dat expliciete weigering van in principe toelaatbare studenten zelden voorkomt in het mbo. Kan de Minister uiteenzetten op welke gronden expliciete weigering van toelaatbare studenten wel voorkomt? Deze leden lezen dat in het uitzonderlijke geval dat studenten alsnog onterecht geweigerd worden of de indruk gewekt wordt dat er sprake is van een selectiegesprek, de Minister studenten aanmoedigt om hier melding van te maken bij de klachtencommissie binnen de onderwijsinstelling. Acht de Minister deze paragraaf in de brief als voldoende aanmoediging? Zij vragen of de Minister nader kan uiteenzetten hoe hij deze studenten aanmoedigt.

Informatievoorziening

De leden van de GroenLinks-fractie lezen in de brief dat na de invoering van de wet er een analyse is uitgevoerd van de informatievoorziening door mbo-instellingen. Daaruit bleek dat op de websites van de meeste mbo-instellingen het toelatingsbeleid en de toelatingsprocedures worden gepubliceerd. Maar dit staat nog niet op de websites van alle mbo-instellingen. Hoe gaat de Minister hier actiever op sturen?

Inbreng van de leden van de SGP-fractie

De leden van de SGP-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de evaluatie van de wet toelating mbo en de beleidsreactie.

De leden van de SGP-fractie constateren dat de evaluatie erg kritisch is ten aanzien van het recht op studiekeuzeadvies en dat het nog altijd niet optimaal werkt. Volgens de onderzoekers lijkt de meerwaarde van dit recht beperkt, omdat het te weinig bekend is en studenten ook zonder dit recht de informatie vinden die zij nodig hebben. Deze leden vragen de Minister of de evaluatie aanleiding geeft het recht op studiekeuzeadvies te heroverwegen.

II Reactie van Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap